

Kopja Informali ta' Sentenza

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA**

Seduta ta' l-20 ta' Marzu, 2003

Citazzjoni Numru. 1522/1993/1

**Joseph Bowman ghan-nom u in rapprezentanza ta'
Parnis England *Trucking* Limited**

Vs

**Anthony Mizzi u Joseph Mizzi bhala diretturi u ghan-
nom ta' J & A *Trucking* Company Limited u b'digriet
tas-7 ta' April 1994 gie kjamat in kawza John Bugeja**

Il-Qorti;

Rat ic-citazzjoni pprezentata mis-socjeta' attrici fl-4 ta'
Novembru, 1993, li biha wara li ppremettiet:

Kopja Informali ta' Sentenza

1. Illi l-attur nomine jopera negozju ta' *road haulage* minn Malta ghall-kontinent u vici-vers;
2. Illi l-operat ta' dan in-negozju jigi subappaltat lill-konvenuti nomine skond ftehim milhuq bejn il-partijiet kif jidher mid-dokumenti esebiti bhala dokument A u B u skond il-kundizzjonijiet tal-Konvenzjoni tal-Garr Internazzjonali ta' merkanzija bit-Triq maghrufa bhala s-C.M.R.;
3. Illi l-attur nomine nkariga lill-konvenuti nomine jgibu Malta minn Milan, l-Italja, merkanzija tramite l-agenti Taljani tal-attur nomine, Sittam Spa li kienet tikkonsisti fi *'spare parts'* destinati ghal U.C.I.M. Ltd. u Muscat Motors Ltd. Malta kif ukoll fliexken tal-plastik ghal Sun Chemicals Ltd. Dokument C u D;
4. Illi dan ix-xoghol tghabba fil-5 ta' Novembru 1992 fuq Tractor Numru J-4489 (M) propjeta' tal-konvenuti nomine u misjuq minn impjegat taghhom certu John Bugeja u fuq it-trailer numru TR-084 mikri lill-atturi u misluf lill-konvenuti;
5. Illi jidher li s-sewwieq tat-tractor mar ghand l-agenti tas-socjeta' attrici Sittam S.p.a. biex jigbor id-dokumenti tal-merkanzija mgħobbija u waqt li halla t-tractor u t-trailer *"unattended"* dan insteraq bil-merkanzija kollha u dana kif jidher mir-rapport tal-pulizija Taljana u tas-Sittam S.p.a. hawn annessi bhala dokumenti E1 sa E7 u dokument F1 sa F8;
6. Illi ghal dan is-serq tahti s-socjeta' konvenuta stante li qatt m'ghandu jithalla *truck/trailer "unattended"* bil-merkanzija fuqu;
7. Illi s-socjeta' attrici qeghda tinzamm responsabbli ghad-danni sofferti mir-ricevitori kif jidher mid-dokumenti G1 sa G6;
8. Illi sussegwentement it-trailer instab fis-16 ta' Novembru 1993 bil-merkanzija biss tal-fliexken tal-plastik madankollu l-propjetarju tat-trailer qed izomm lill-

Kopja Informali ta' Sentenza

atturi responsabbli ghad-danni sofferti minnu Dok. H1 sa H2 u r-ricevitori tal-fliexken qed jaghmel l-istess Dok. I-1 u I-2;

9. Illi l-attur nomine stess soffra danni diretti konsiderevoli;

10. Illi ghal dawn id-danni huma responsabbli l-konvenuti nomine stante li ma qdewx dmirijithom kif tirrikjedi s-sengha u l-arti;

Ghalhekk l-attur nomine talab bir-rispett li din l-Onorabbli Qorti joghgobha:

(1) tiddikjara lill-konvenuti nomine responsabbli ghad-danni sofferti mill-attur nomine meta nsteraq it-*tractor* Numru J-4489 (M) u *trailer* Numru TR-084 bil-merkanzija fuqu meta kien taht responsabbilita' tagghom;

(2) tillikwida d-danni sofferti mill-attur nomine occorrendo permezz ta' perit nominandi;

(3) tikkundanna lill-konvenuti nomine jhallsu lill-attur nomine d-danni hekk likwidati.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuti nomine li jibqghu minn issa ngunti ghas-subizzjoni.

Rat in-Nota tal-Eccezzjonijiet tal-konvenuti nomine li in forza taghha eccepew:

1. Illi John Bugeja mhux impjegat tad-ditta konvenuta imma biss appaltat u fil-fatt il-konvenuti m'ghandhom ebda *drivers* impjegati tal-kumpanija biex b'hekk John Bugeja ghandu jkun l-uniku legittimu kontraddittur tal-atturi f'din il-kawza;

2. Illi ghalhekk ghandu jigi kjamat in kawza l-istess John Bugeja ta' 53, St.Helen Street, Cospicua li fidu u taht ir-responsabbilita tieghu kien jinsab it-tractor

Numru J-4489 meta dan gie misruq u li fuqu biss taqa' r-responsabbilita' tal-akkadut;

3. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra l-attur attwalment ghadu ma soffra ebda danni u ghalhekk din il-kawza hija intempestiva;

4. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra Johna Bugeja li hu appaltat hadem fuq istruzzjonijiet (li dwarhom il-konvenuti ma kienu jafu xejn) diretti moghtija lilu personalment u direttament minn Sittam S.p.a. li huma l-agenti u jagixxu ghas-socjeta' attrici biex b'hekk kien hemm ness dirett bejn ir-rapprezentanti tal-atturi u John Bugeja li m'huwix impjegat tal-konvenut;

5. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra Sittam S.p.a., agenti tal-atturi ordnaw lil John Bugeja biex wara li jghabbi l-merkanzija mid-ditta FIAT S.p.a. f'Turin u minn Mini Plastics ta' Casalpusterlengo huwa jitla' ghand Sittam S.p.a. f'Milan biex jigbor id-dokumenti;

6. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra John Bugeja ma kellux ghalfejn imur Milan kieku ma giex mitlub jaghmel hekk minn Sittam S.p.a. u fil-fatt peress illi minn hemm ma ghabba xejn hu ma thallix jidhol fil-*"compound"* tad-ditta Sittam S.p.a. fejn it-*truck* kien ikun indukrat; u jinghad illi l-gbir tad-dokumenti minn Milan ma kienx essenzjali ghall-kontinwazzjoni tat-tragitt stante li dawn id-dokumenti setghu gew konsenjati fil-port jew f'lok iehor;

7. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra Sittam S.p.a. agenti tal-atturi u l-atturi kienu jafu li biex jitla' ghad-dokumenti fl-ufficini ta' Sittam S.p.a. f'Milan John Bugeja kellu bil-fors ihalli t-*truck* ghal xi hin wahdu u minkejja dan huma xorta wahda esigwewlu li jitla' ghad-dokumenti;

8. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra minn dokument F5 ipprezentat mill-atturi li hu

rapport tal-Pulizija Taljana jirrizulta illi: (i) l-*antifurto* tat-*truck* kien mixghul, (ii) il-bibien tal-vejikolu in kwistjoni kienu maghluqin bic-cavetta u (iii) l-uniku domanda li r-risposta taghha hi negattiva hi: “*se il parcheggio dove e’ avvenuta il furto era custodito o no.*” u hawn irid jinghad li John Bugeja ma setax jidhol fil-“*compound*” ta’ Sittam S.p.a. (agenti tal-atturi) la ma kellux merkanzija x’jghabbi minn hemm;

9. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra l-konvenuti ma kellhom ebda tort jew negligenza li ghalha jistghu jinzammu responsabbli ghall-akkadut;

10. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra, kieku ghal grazzja tal-argument John Bugeja jigi meqjus bhala impjegat tal-konvenuti jrid jigi pruvat li kien hemm “*culpa in eligendo*” sabiex ikunu jistghu jinzammu responsabbli l-konvenuti;

11. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra a kuntrarju ta’ dak li inghad fic-citazzjoni l-atturi ma silfu ebda trailer lill-konvenuti liema trailer la jappartjeni lill-atturi u lanqas lill-konvenuti;

12. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra l-allegazzjoni li t-*truck* kien ghal hin qasir wahdu “*unattended*” ma jfissirx li din kienet il-kawza prossima tas-serqa li ghalha ghandhom u jistghu jahtu biss il-hallelin li wettqu l-att delittwali; u l-attur fin-nuqqas tal-gharfien ta’ dawn ma jistax idur fuq il-konvenuti biex igib dak li tilef;

13. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-digriet tal-Onorabbli Qorti tal-Kummerc tas-7 ta’ April, 1994, li in forza tieghu ordnat il-kjamat fil-kawza ta’ John Bugeja;

Rat in-Nota tal-Eccezzjonijiet tal-kjamat fil-kawza li in forza taghha eccepixxa illi:

Kopja Informali ta' Sentenza

1. Preliminarjament d-dekadenza tal-azzjoni fil-konfront tieghu stante illi ghaddiet s-sena kontemplata fil-konvenzjoni maghrufa bhala CMR u cioe bejn meta l-merkanzija giet mgħobbija u kellha tasal Malta kemm sad-data li fiha huwa gie notifikat bic-citazzjoni kif ukoll sad-data li fiha gie kjamat in kawza;

2. Fit-tieni lok u minghajr pregudizzju għall-premess it-talba tal-attur nomine hija intempestiva billi sal-mument li huwa pprezenta c-citazzjoni huwa ma kien bata' ebda danni u għalhekk l-esponenti għandu jigi liberat mill-osservanza ;

3. Fit-tielet lok u minghajr pregudizzju għall-premess l-esponenti ma jahti xejn għall-incident in kwistjoni u konsegwentement t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt;

4. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-digriet ta' din il-Qorti tad-9 ta' Novembru, 1995, li in forza tagħha dderigiet lill-partijiet biex jillimitaw il-provi dwar l-ewwel talba;

Rat id-digriet ta' din il-Qorti tas-16 ta' Settembru, 1997, li bih ordnat li d-deposizzjoni tax-xhieda ta' Anthony Mizzi u Tonio Bone fil-kawza fl-ismijiet "Tonio Bone noe vs John Bugeja", citazzjoni numru 1383/92/GCD jigu annessi fl-atti ta' din il-kawza b'riserva għall-kontro-ezami;

Rat li kopja tax-xhieda indikata kif ordnat il-Qorti giet debitament esebita fl-atti ta' din il-kawza fil-21 ta' Marzu, 2000;

Rat id-digriet ta' din il-Qorti tal-11 ta' Ottubru, 2002, li bih ordnat li jigu allegati l-atti tas-segwent i kawza:

(a) "John Galdes nomine vs Joseph Bowman nomine" (Citazzjoni numru 1479/93) deciza minn din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onor Imhalled David Scicluna fil-25 ta' Jannar, 2002; u

(b) “Dr. Simon Micallef Stafrace nomine vs Joseph Bowman nomine” (Citazzjoni numru 129/94), deciza minn din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onor. Imhalled Gino Camilleri fil-15 ta' Jannar, 1997;

u awtorizzat ukoll lir-rikorrenti John Bugeja sabiex jesebixxi kopja tax-xhieda kollha li nstemghet minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kawza fl-ismijiet “Tonio Bone nomine vs John Bugeja”, citazzjoni numru 1383/92, kif ukoll tax-xhieda mismugha fil-Mandati rilevanti;

Rat il-verbal ta' din il-Qorti tas-16 ta' Jannar, 2003, fejn gie precizat li l-kawza tista' tibqa' ghas-sentenzi fuq it-talbiet kollha taghha;

Semghet il-provi li ressqu l-partijiet

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Rat in-Noti tal-Osservazzjonijiet li resqu l-partijiet;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat li l-kawza thalliet ghal-lum ghas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi s-sitwazzjoni ta' din il-kawza inholqot meta s-socjeta' UCIM Company Limited inkarigat lis-socjeta' Parnis England *Trucking* Limited biex twaslilha diversi *parts* mill-Italia ghall-Malta, liema *parts* kellhom jngarru bi trailer *over land*. Din is-socjeta' Parnis England issubkuntrattat il-kuntratt lis-socjeta' J & A *Trucking* Company Limited li, da parti taghha, inkarigat lil John Bugeja bhala driver biex isuq it-trailer. Dan John Bugeja mhux impjegat tas-socjeta' J & A *Trucking* izda jahdem ghar-rasu u jaghti s-servizz tieghu ta' driver lil min jingagjah. Dan id-driver gie mitlub ukoll jigbor *spare-parts* ta' Alfa Romeo mill-akkwati. Gara li wara li d-driver ghabba t-trailer b'parts minn Turin, huwa cempel lill-ufficcjal tas-socjeta' J & A *Trucking*, is-Sur Tonio Bone, u infurmah li t-trailer ghabbieh izda kien

fadallu spazju vojt. Dan l-ufficcjal qallu biex jinzel sa Lodi, post ffit barra Milan, biex jghabbi bottijiet vojta tal-prodott tal-marka "Jif". Dan l-ufficcjal qallu wkoll biex wara li jghabbi dawn il-bottijiet, jikkuntattja lid-ditta SITAM gewwa Milan, u jiehu struzzjonijiet minghand wahda jisimha Patrizia. Id-driver John Bugeja segwa dawn l-istruzzjonijiet u wara li ghabba l-bottijiet vojta tal-prodott tal-marka "Jif", cempel lil din Patrizia li qaltlu biex imur sal-warehouse tad-ditta SITAM biex jghabbi xi prodotti ohra peress li kien fadallu xi zewg metri *floor space*. Meta wasal fil-warehouse tad-ditta SITAM, id-driver saq it-trailer fil-*loading bay* tad-ditta, u hemmhekk ghabba xoghol iehor tad-ditta SITAM konsistenti f'affarijiet tac-cikkulata u *bowls* tat-tupperware, *tubs* u tapiti. Din il-Qorti hawnhekk, trid tirrileva li John Bugeja ma kienx konsistenti fix-xhieda tieghu ghax meta xehed fil-kawza citazzjoni numru 1479/93, hu qal li wara li ghabba minn Lodi, cempel lis-socjeta' SITAM u infurmhom li kien fadallu biss nofs metru *floor space*, izda gie mitlub xorta wahda jitla' sal-warehouse. Qal ukoll li meta wasal u ppruvaw jghabbu sabu li ma kienx hemm spazju bizzzejjed ghat-tghabbija.

Wara din l-operazzjoni d-driver gie mitlub jghaddi sal-ufficcju tad-ditta SITAM biex jigbor id-dokumenti ghad-Dwana. Id-driver xhed li ma kienx hemm ghalfejn li d-dokumenti jsiru hemmhekk, izda seta' jlestihom fil-port ta' Livorno stess, kif, fil-fatt, gieli jaghmel. Id-driver, ghalhekk, hareg it-trailer mil-*loading bay* tas-socjeta' SITAM, u ipparkja t-trailer fil-*parking area* tal-istess socjeta'. Mar l-ufficcju, u hemmhekk qalulu biex ihalli siegha ohra sabiex ilestu d-dokumenti. Id-driver rega' mar fit-*truck* u hemmhekk ha xi haga ta' l-ikel. Wara xi siegha, nizel mit-*truck*, sakkru u rega' mar l-ufficcju tas-socjeta' SITAM. Il-karti ma kienux lesti, u fl-ufficcju dam jistenna xi nofs siegha jew tlett kwarti; sadanittant it-trailer thalla wahdu fil-*parking area*. Wara li lestewlu d-dokument, mar biex jerga' jsuq it-trailer, izda dan ma sabux hemm peress li kien insteraq. Wara xi zmien, dan it-trailer instab mill-Pulizija Taljana, izda fih instabu biss il-bottijiet vojta tal-plastik tal-prodott tal-marka "Jif", u l-*parts* migbura minn Turin ma nstabux.

Wara dan l-avveniment, is-socjeta' UCIM Company Limited, li taghha kienu l-parti l-kbira tal-*parts* li nsterqu, giet kumpensata mis-socjeta' assikuratrici Galdes and Mamo Limited, agenti f'Malta tas-socjeta' assikuratrici estera Royal International Insurance Holdings Limited. Wara li din is-socjeta' assikuratrici giet surrogata fid-drittijiet tas-socjeta' assikurata, UCIM Company Limited, fethet kawza kontra s-socjeta' Parnis England *Trucking* Limited, liema kawza iggib in-numru 1479/93 u giet deciza minn din il-Qorti kif diversament presjedut mill-Onorevoli Imhalled David Scicluna fil-25 ta' Jannar, 2002. F'dik il-kawza gew kjamati fil-kawza s-socjeta' J & A *Trucking* u d-driver John Bugeja.

Fis-sentenza taghha, din il-Qorti ddikjarat li l-azzjoni kontra l-kjamati fil-kawza J & A *Trucking* u John Bugeja kienet preskritta; sabet ukoll li, f'kull kaz, ir-relazzjoni tas-socjeta' attrici kienet biss mas-socjeta' Parnis England *Trucking* Limited u sabet li din is-socjeta' kienet responsabbli ghad-danni u dan minhabba nuqqasijiet tas-subappaltatur John Bugeja peress li halla t-*truck* pparkeggjat wahdu ghal certu hin. F'din il-kawza, issa, is-socjeta' Parnis England *Trucking* Limited qed iddur kontra s-subappaltaturi J & A *Trucking* Limited u John Bugeja u qed titlob ir-rimbors tad-danni li hi kellha thallas minhabba n-nuqqasijiet taghhom. Fi ftit kliem, is-socjeta' kontraenti, Parnis England *Trucking* Limited, wara li nstabet responsabbli ta' ksur tal-kuntratt, qed iddur, f'din il-kawza, kontra n-nies li hi qabdet biex jesegwulha l-kuntratt u li, skond hi, kienu responsabbli ghan-nuqqas.

Kawza relatata hi dik fl-ismijiet "Dr. Simon Micallef Stafrace noe vs Joseph Bowman noe et" (citazzjoni numru 129/94) li giet deciza minn din il-Qorti kif divesament presjeduta mill-Onorevoli Imhalled Gino Camilleri, fil-15 ta' Jannar, 1997. Dik il-kawza saret ghall-hlas ta' danni rizutlanti mit-telf ta' Alfa Romeo parts mis-socjeta' assikuratrici tas-socjeta' Muscats Motors Limited u nfethet kontra s-socjeta' Parnis England *Trucking* Limited u gew kjamati fil-kawza s-socjeta' J & A *Trucking* Limited u John Bugeja. Fis-sentenza s-socjeta' konvenuta u l-kjamati fil-kawza gew illiberati mill-

osservanza tal-gudizzju peress illi rrizulta lil din il-Qorti li l-azzjoni kienet tardiva.

F'din il-kawza, kif inghad, is-socjeta' attrici qed titlob ir-rimbors tad-danni li hi giet ikkundannata thallas b'rizultat tas-serqa tat-trailer in kwistjoni. Il-kawza fethieta kontra s-socjeta' J & A *Trucking Limited*, li giet inkarigata minnha tiehu hsieb il-garr tal-merkanzija; din ta' l-ahhar, qed titfa' x'responsabbilita' fuq id-driver John Bugeja, li hi qabdet jese gwixxi l-garr tal-merkanzija. Din il-Qorti trid, ghalhekk, tara min mill-partijiet kien fil-fatt responsabbli ghas-serqa in kwistjoni.

Ghar-rigward tad-driver John Bugeja, din il-Qorti m'ghandha ebda esitazzjoni ssibu responsabbli, almenu in parte, ghas-serqa in kwistjoni. Fil-fatt, din il-Qorti, fil-kawza b'citazzjoni numru 1479/93, kellha diga' okkazzjoni titratta l-komportament tad-driver John Bugeja u sabet li, fic-cirkustanzi, hu wera negligenza kbira meta halla t-*truck unattended* ghal certu hin. Din il-Qorti, kif issa presjeduta, taqbel mal-konkluzzjoni milhuqa f'dik il-kawza, u tinkondividi l-hsieb li d-driver wera nuqqas kbir meta halla t-*truck* wahdu, f'post fejn m'hemmx sigurta', u qaghad f'ufficcju jistenna li jitlestewlu d-dokumenti. Anki jekk hu mar fl-ufficcju u qaghad jistenna ghad-dokumenti, fuq istruzzjonijiet tas-socjeta' SITAM, agenti fl-Italja tas-socjeta' Parnis England, hu ma messu qatt ippermetta li jhalli t-*truck* wahdu ghal nofs siegha jew tlett kwarti, aktar u aktar meta t-*truck* ma kienx ipparkjat f'post tas-soltu, u cioe', f'post fejn ma jkunx hemm ghasa. La darba hu kien wahdu fit-*truck*, kellu jinsisti li ma jhallix it-*truck* wahdu ghal aktar minn ftit minuti, u kellu jinsisti li l-ufficcju jew jibghatulu ghasa mat-*truck* jew inizzlulu d-dokumenti fit-*truck* fejn hu jkun qieghed jistenna. Meta mar it-tieni darba ghad-dokumenti, u sab li dawn regghu ma kienux lesti, ma kellux jibqa' jistennihom l-ufficcju, ghax it-*truck* kien taht il-kustodja tieghu, u kellu hu jjehu daww il-passi mehtiega biex jassigura li t-*truck* kien *safe*. Il-Qorti ssib li d-driver ma werhiex "*impossibility of performance*" li, skond id-duttrina Ingliza, kienet tezonorah mir-responsabbilita'. Is-serq ta' *trailers* huwa cirkustanza li gieli tigri fil-kontinent, specjalment l-Italia, u dan zgur li d-driver kien jafu. Ma

kienx oggettivament impossibbli ghalih li jevita li ssir is-serqa, u kif inghad mill-gurisprudenza nostrali, il-forza maggura tiggustifika ksur ta' kuntratt, meta l-impossibilita' ta' esekuzzjoni tkun oggettiva u indipendenti mill-volonta' ta' l-kontraent (ara sentenzi riportati fil-Volumi XXXI.I.554, XXXI.III.168 u XXXVII.I.183). Serq, meta jista' u ghandu jigi evitat bit-thehid ta' provvedimenti normali, ma jista' qatt iwassal ghall-forza insormantabbli. Fil-fehma tal-Qorti, id-*driver* wera negligenza grassa meta telaq it-*truck* wahdu ghal zmien twil, u naqas bi kbir mid-doveri tieghu meta qaghad jistenna d-dokument bilqieghda f'ufficcu u mhux ghasa mat-*truck*.

Id-*driver*, ukoll, wera diversi inkonsistenzi fix-xhieda tieghu meta iddepona fid-diversi kawzi li twieldu minn dan l-incident, u ma jidhirx persuna li tista' taghtih kredibilita'. Tant mhux affidabbli, li din il-Qorti ma tehodhiex bi kbira li d-*driver*, kif xehedu Tony Bone u Anthony Mizzi, qalilhom li hu kien sakkar it-*truck* minn barra, pero' halla c-cavetta tal-*ignition* fil-post. Id-*driver* stess cahad li seta' ghmel hekk ghax xehed, f'din il-kawza, li c-cavetta tal-bieba u tal-*ignition* kienu wahda u l-istess, pero', id-*driver* tant biddel versjonijiet u tant ma jidhirx bniedem tal-affari tieghu, li ma tehodhiex bi kbira li hu, fil-fatt, halla c-cavetta tal-*ignition* fil-post. Fil-fatt, mill-provi, jirrizulta wkoll li t-*truck* kien tip li mhux facli li jigi startjat minghajr cavetta u trid certu zmien twil biex tqabbadha minghajr cavetta. Hi x'inh, li thalli t-*truck* ipparkjat wahdu ghal xi nofs siegha jew tlett kwart fis-sitta ta' bil-lejl (f'Novembru, f'dak il-hin, ikun gia dlam), huwa l-kulmu tan-negligenza.

Ghar-rigward tas-socjeta' J & A Trucking Limited, din qed tipprova tehles mir-responsabbilita' billi tallega li d-*driver* ma kienx inkarigat minna jitla' sa Milan, izda huma inkarigawh biss imur sa Turin, jigbor il-*parts*, u jinzel lura Malta. Peress li d-*driver* mar Milan fuq struzzjonijiet diretti tas-socjeta' Parnis England Trucking Limited u/jew l-agenti taghha l-Italia, hu ma kienx, dak il-hin, qed jagixxi "*in the course of his employment*" maghha, u kwindi mhix responsabbli (art. 3 tas-CMR).

Fuq dan l-argument, il-Qorti tirrileva li, fl-ewwel lok, mill-provi jirrizulta li kien is-Sur Tony Bone stess, *operations manager* mad-ditta J & A Trucking Limited, li skond id-*driver*, kien qallu biex icempel lil Patrizia ta' SITAM (ara xhieda ta' John Bugeja a fol. 140 tal-process). Anke jekk dan ma kienx minnu, jirrizulta, anke mix-xhieda tas-Sur Tony Bone stess (ara partikolarment, ix-xhieda tieghu a fol. 128 *et seq* tal-process), li d-ditta J & A Trucking Limited kienet taf li s-socjeta' Parnis England Trucking Limited, personalment jew tramite l-agenti taghha fl-Italia, kienet icempel direttament hi lid-*driver* biex tghatih struzzjonijiet ulterjuri. Dan kien arrangament li gieli sar, u kien accettat ghall-konvenjenza u speditezza. Minflok mad-ditta SITAM tinforma lil Parnis England b'xi tghabbija ohra, u din tikkomunika ma' J & A Trucking u din tara fejn ikun it-*trailer* u jekk ikunx mimli jew le, bir-risposta tiehu l-istess triq lura, saret pratika, accettata minn kulhadd, li d-ditta SITAM tikkomunika dirett mad-*driver* biex dan jiehu struzzjonijiet godda skond il-kaz. Id-ditta J & A Trucking Limited qatt m'oggezzjonat ghal dan jew tat istruzzjonijiet lid-*driver* biex ma jiehux ordnijiet minghand haddiehor (ara wkoll ix-xhieda tas-Sur Tony Bone a fol. 176 tal-kawza b'citazzjoni numru 1479/93). Din id-ditta kienet taf ukoll bil-procedura tad-dokumenti li kienet issir gewwa Milna u wkoll qatt m'oggezzjonat. Kwindi meta d-*driver* John Bugeja kien jiehu struzzjonijiet diretti minghand terzi u li gieli kien jehtiegli jmur sa Milan, huwa kien qed jagixxi "*in the course of his employment*" mas-socjeta' J & A Trucking Limited, u din is-socjeta' trid twiegeb ghall-agir tieghu fil-kuntest tal-incident in kwistjoni. Is-socjeta' J & A Trucking Limited, meta ma oggezzjonatx ghal din il-prattika, "accettat", ankorke tacitament, li ttitlef kontroll dirett fuq id-*driver* mqabbad minnha; accettat li d-*driver* jintbaghat f'postijiet oltre dawk fejn tkun baghtitu hi, u, ghalhekk, accettat li tiehu r-riskju ta' dak li jista' jigri b'rizultat ta' *trips* zejda.

Din is-socjeta' konvenuta invokat ukoll il-principju ta' "*culpa in eligendo*" biex tipprova tezonera ruhha mir-responsabbilita' ghan-nuqqas tad-*driver*. Dan il-principju, pero', japplika f'kaz ta' delitt jew kwazi delitt meta l-hsara

tigri minn impjegat. F'dan il-kaz, pero', il-kaz mhux wiehed ta' kwazi delitt u *ex admissis*, id-*driver* mhux impjegat tas-socjeta' J & A Trucking Limited. F'din il-kawza, ahna qeghdin fir-regim ta' kuntratt moghti lis-socjeta' J & A Trucking Limited li subkuntrattat il-vjagg lil John Bugeja. Ir-rapport hu, ghalhekk, wiehed ta' kuntratt u mhux ta' delitt jew kwazi delitt, u l-principju ta' "*culpa in eligendo*" mhux applikabbli ghal kaz.

Fil-fehma tal-Qorti, lanqas is-socjeta' attrici ma tista' tehles lilha nnifisha minn kull responsabbilta'. Hi kienet ukoll accettat li d-*drivers* tat-*trailers* imorru fl-ufficcju ta' SITAM u dan minhabba ftehim li kien hemm bejnha u l-agenti taghha fl-Italja (ara xhieda ta' Sandro Camilleri, *manager* mas-socjeta' attrici, a fol. 119 *et seq* tal-process). Kien ftehim milhuq biex is-socjeta' taljana tkun tista' tigbor xi *commission extra*, u b'rizultat tieghu inholqot procedura u vjaggi zejda li normalment id-*driver* ma kienx jehtieglu jaghmel.

Fil-fatt, mill-komplesita' tal-provi, jidher li t-tlett partiiet involuti f'din il-kawza kienu ben konxji tal-prattika li nholqot tul ir-relazzjoni ta' bejniethom. Kienu ilhom ftit taz-zmien jinnegozjaw flimkien u kienu accettaw ir-riskji inerenti fi vjaggi zejda u fil-hrug tad-dokumenti mhux fil-port, u, kwindi, hadd minnhom ma jista' jfarfar mir-responsabbilita'. Il-htija tad-*driver*, fil-fehma tal-Qorti, hija aktar gravi, ghax ghalkemm il-partijiet l-ohra taw lok ghal sitwazzjoni fejn ziedu r-riskju ta' serq jew telf ta' merkanzija, kien id-*driver* li, bin-negligenza tieghu, wassal ghas-serq tat-*trailer* meta halla l-istess *trailer* wahdu ghal zmien relattivament twil u mhux f'post mg hasses. Ghalhekk, ir-responsabbilita' tad-*driver* ghall-akkadut m'ghandhiex tkun anqas min-nofs, bin-nofs l-iehor jigi sopportat bejn is-socjeta' attrici u dik konvenuta, kwart kull wahda minnhom.

F'dan l-istadju, mehud kont ir-responsabbilita' mixhuta fuq id-*driver* John Bugeja, trid tigi ezaminata l-eccezzjoni ta' dekadenza minnu sollevata, u cioe' dik ta' sena kontemplata fil-konvenzjoni maghrufa bhala CMR. M'hemmx dubbju li l-vjagg in kwistjoni kien kopert b'dik il-

konvenzjoni, u fil-fatt giet applikata minn din il-Qorti fil-kawzi l-oħra konnessi ma' dan l-incident u decizi fil-15 ta' Jannar, 1997, u 25 ta' Jannar, 2002. Fil-kawza b'citazzjoni numru 129/94, il-partijiet kienu ivverbalizzaw li l-konvenzjoni tas-CMR kienet tirregola t-trasport in kwistjoni, u din il-Qorti, f'dik il-kawza, kienet applikat it-terminu ta' sena kontemplat fl-artikolu 32 tal-konvenzjoni.

It-trasportatur in kwistjoni ha pussess tal-oggetti fl-4 ta' Novembru, 1992, u jekk wiehed jikkalkula sena u sittin gurnata minn din id-data (a bazi tal-kriterji stabbiliti fl-istess artikolu 32 tal-konvenzjoni), jigi li t-terminu għall-azzjoni kien jiskadi fit-2 ta' Jannar, 1994. Issa, għalkemm din il-kawza infethet fl-4 ta' Novembru, 1993, id-*driver* John Bugeja gie kjamat fil-kawza fis-7 ta' April, 1994, u kienet, allura, din l-aħhar data li fiha, tista' tghid, "infethet" il-kawza kontra tieghu. Is-socjeta' attrici allegat li d-digriet tal-kjamat fil-kawza ghandu effett retroattiv għad-data tal-prezentata tal-kawza u li, f'kull kaz, meta jkun hemm dak li l-konvenzjoni tiddekrivi bhala "*willful misconduct*", it-terminu ta' limitazzjoni hu estiz għal tlett snin.

Jigi notat li l-artikolu 32 tal-Konvenzjoni jestendi t-terminu ta' limitazzjoni anki f'kaz ta' "*such default as in accordance with the law of the Court of Tribunal seized of the case, is considered as equivalent to willful misconduct*". Dan sehh fil-Konvenzjoni peress li mhux kull Ordinament Guridiku ghandu kuncett ta' "*willful misconduct*", u kull stat kien, allura, invitat jaddotta kuncett li hu simili għal dan u li huwa parti tas-sistema guridika tieghu. Il-Qorti ta' Cassazione ta' Franza, b'decizjoni mogħtija fit-8 ta' Jannar, 1974, osservat li, fil-kuntest tas-sistema franciza, dik il-frazi għandha tirreferi għal negligenza grassa (*faute lourde*), u sabet lid-*driver* hati ta' din it-tip ta' negligenza meta baqa' diehel fuq wara ta' *trailer* iehor, li kien qed isuq quddiemu fl-istess *lane* bhal tieghu. F'kazijiet oħra, il-Qrati francizi dejjem uzaw dan it-test ta' *faute lourde*, u hekk, per eżempju, il-Qorti tal-Appell ta' Parigi, f'decizjoni mogħtija fis-17 ta' Frar, 1973, osservat li kien hemm negligenza kbira meta d-*driver* ha wisq tul ta' zmien biex jagħmel il-vjagg, halla l-merkanzija mhux adegwatament mogħtija waqt li kien

niezel is-silg, u rrifjuta li jaghmel konsenja bejn is-26 ta' Dicembru u t-3 ta' Jannar.

Din il-Qorti tikkondividi dan it-taghlim u tekwepara “*willful misconduct*” ma negligenza grassa; kwindi taqbel li f'kaz ta' negligenza kbira, it-terminu preskritt fl-artikolu 32 tal-Konvenzjoni ghandu jitqies estiz ghall-tlett snin. F'dan il-kaz, jirrizulta li d-*driver* wera, fil-fatt, traskuragni u negligenza grassa meta halla t-truck wahdu ghal zmien twil. Id-*driver* ma jstax jiehu attitudini passiva u jgorr merkanzija li, per ezempju, ma tkunx stowjata kif jixraq (Qorti tal-Appell ta' Liege 6 ta' Mejju, 1970) jew merkanzija ta' frott miftuha ghall-elementi (Qorti tal-Appell ta' Munich tas-27 ta' Novembru, 1968); irid jiehu passi biex jassigura li jwassal il-merkanzija lejn id-destinazzjoni taghha, u biex jaghmel dan kellu jassigura li t-*trailer* ma jkun qatt wahdu f'post bla ghasa, inatteza kull istruzzjoni li jircievi minghand il-principali tieghu. It-*trailer* kien, f'dak il-mument, taht il-kustodja u r-responsabbilita' tieghu u, ghalhekk, kellu l-obbligu li jghasses it-*truck* bid-diligenza kollha mistennija minnu bhala kustodju; hu naqas li jaghmel dan, u naqas b'mod grassolan, b'mod li l-preskrizzjoni applikabbli fil-konfront tieghu ghandha tkun dik ta' tlett snin. Peress li bejn l-akkadut u l-kjamata fil-kawza tad-*driver*, l-eccipjenti John Bugeja, m'ghaddewx tlett snin, il-Qorti issib li t-terminu invokat (dak ta' sena) mhux applikabbli u qed tichad, ghalhekk, l-istess eccezzjoni.

Dwar id-danni, is-socjeta' attrici giet ikkundannata thallas is-somma ta' LM6938.48, bl-imghax mid-data tan-notifika ta' dik il-kawza (numru 1479/93), u cioe', mit-22 ta' Novembru, 1993, u bl-ispejjez gudizzjarji kollha, hlief ghal dawk relattivi ghall-kjamat fil-kawza John Bugeja, li kellhom jithallsu mis-socjeta' J & A Trucking Limited, u dan skond sentenza moghtija minn din il-Qorti fil-kawz bin-numru indikat fil-25 ta' Jannar, 2002. Tajjeb jew hazin, dawn huma d-danni li sofriet is-socjeta' attrici rizultat ta' dan l-incident u li, issa, ghandhom jigu sopportati mill-partijiet skond kif indikat f'din is-sentenza.

Kopja Informali ta' Sentenza

L-ispejjez a karigu tas-socjeta' attrici fil-kawza b'citazzjoni numru 1479/93 jammontaw ghal LM1082.40, *piu'* LM501.50 u *piu'* LM536.16 ghal total ta' LM2120.06 (ara kopja tat-taxxa relattiva esebita a fol. 220 tal-process).

Is-sorta ta' LM6938,48, bl-imghax ta' 8% mit-22 ta' Novembru, 1993, sallum, tlahhaq is-somma globali ta' LM12,119.21 li maduda ma' LM2120.06 spejjez iggib id-dannu totali ghas-somma ta' LM14,239.27.

Din is-somma ghandha tigi sopportata kwantu ghall-kwart mis-socjeta' attrici, kwantu ghall-kwart mis-socjeta' konvenuta J & A Trucking Company Limited u kwantu ghan-nofs mill-kjamata fil-kawza John Bugeja. Kwindi, is-socjeta' J & A Trucking Company Limited ghandha thallas LM3, 559.82 u John Bugeja ghandu jhallas LM7,119.63.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet imsemmija din il-Qorti tiddisponi mill-kawza, billi previa li tichad l-eccezzjonijiet kollha tal-konvenut u tal-kjamat fil-kawza, inkluz dik ta' preskrizzjoni, tilqa' t-talba u tiddikjara li l-konvenut J & A Trucking Company Limited hija responsabbli fi grad ta' kwart ghad-danni sofferti mis-socjeta' attrici u l-kjamat fil-kawza John Bugeja huwa responsabbli fi grad ta' nofs ghall-istess danni, tilqa' t-tieni talba u tillikwida d-danni sofferti mis-socjeta' attrici fis-somma ta' LM14,239.27, u tilqa' t-tielet talba u tikkundanna lis-socjeta' konvenuta J & A Trucking Company Limited thallas lis-socjeta' attrici s-somma ta' Lm3,559.82 u lill-kjamat fil-kawza John Bugeja ihallas lis-socjeta' attrici is-somma ta' LM7,119.63, in linea ta' danni, bl-imghax legali fuq dawn is-somom mid-data ta' din is-sentenza.

L-ispejjez ta' din il-kawza jithallsu kwantu ghall-kwart mis-socjeta' attrici, kwart mis-socjeta' konvenuta J & A Trucking Company Limited u nofs mill-kjamat fil-kawza John Bugeja.

Kopja Informali ta' Sentenza

-----TMIEM-----